

УДК: 657.1:075.8

Тучковська І.І.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри «ІС у менеджменті»,
Львівська комерційна академія*

Жернова Е.В.

*кандидат економічних наук, старший викладач
кафедри «Економічна теорія і міжнародна економіка»,
Кримський інженерно-педагогічний університет*

АВТОМАТИЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

AUTOMATED INTERNAL AUDIT LENDING OPERATIONS OF COMMERCIAL BANKS

АНОТАЦІЯ

Досліджено необхідність розвитку та удосконалення підходів, методики внутрішнього аудиту як складової системи внутрішнього контролю банку. Запропоновано алгоритм проведення аудиту кредитних операцій комерційного банку. Розроблено структуру бази даних аудиту кредитних операцій комерційного банку яка надасть користувачу можливість отримувати важливу для роботи інформацію, при необхідності створюючи на її основі детальний звіт.

Ключові слова: внутрішній аудит, кредитні операції, ризик, програма аудиту, внутрішній контроль, база даних.

АННОТАЦИЯ

Исследованы необходимость развития и совершенствования подходов, методики внутреннего аудита как составляющей системы внутреннего контроля банка. Предложен алгоритм проведения аудита кредитных операций коммерческого банка. Разработана структура базы данных аудита кредитных операций коммерческого банка которая предоставит пользователю возможность получать важную для работы информацию, при необходимости создавая на ее основании подробный отчет.

Ключевые слова: внутренний аудит, кредитные операции, риск, программа аудита, внутренний контроль, база данных.

ANNOTATION

Investigated the need for development and improvement of approaches, methods of internal audit as part of the internal control system of the bank. The algorithm audit lending operations of commercial banks. The structure of the database audit lending operations of commercial banks that will give you the opportunity to get important information to work, if necessary, creating the basis for a detailed report.

Key words: internal audit, credit transactions, risk, audit program, internal control, database.

Постановка проблеми. Світовий досвід розвитку ринкових економічних відносин свідчить про значну увагу науковців та практиків до поглиблення розуміння місця й ролі в цих відносинах системи внутрішнього контролю, вагомою складовою якої є внутрішній аудит. Згідно з вимог центральних банків більшості європейських держав, створення служб внутрішнього аудиту для фінансово-кредитних установ є обов'язковим. Таким чином, організація внутрішнього контролю завжди залишається актуальним питанням для менеджменту банку на усіх рівнях управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням методології та організації аудиту фінансово-кредитних установ присвячені праці вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як І. Д. Мамонова [2], О. Полетаєва [4], Л. Р. Смирнова [5], Л. О. Сухарева [7], М. І. Тагарчук [8], Зокрема, російські вчені Г. Белоглазова [1], Л. П. Кролівецкая [1], Є. Лебедева [1] в підручнику «Аудит банків» вказують, що Міжнародними стандартами аудиту визначається необхідність підтвердження внутрішнім контролем раціональності та обачності ведення справ у банку відповідно до прийнятої радою директорів політики та стратегії, прове-

дення операцій тільки після отримання відповідного дозволу, повноти, точності й своєчасності складання бухгалтерської звітності та інших документів, а також здатність керівництва банку ідентифікувати, оцінювати й управляти ризиками.

Формулювання цілей статті. Вирішення проблеми ефективного управління кредитною діяльністю комерційних банків, виявлення неефективних операцій, пов'язаних з незаконною видачею кредитів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внутрішній аудит проводиться спеціальним підрозділом (службою) банку. Його напрями не регламентуються на законодавчому рівні, а визначаються керівництвом кредитної установи. Внутрішній аудит як структура виконавчого органу банку не може підтверджувати достовірність його річної звітності. Для цього внутрішній аудит надає їм аналіз, оцінки, рекомендації, консультації та інформацію стосовно видів діяльності, що перевіряється» [4].

Для досягнення поставленої мети, на нашу думку, необхідно здійснити автоматизацію наступних задач аудиту кредитних операцій: а) перевірка наявності усіх документів щодо оформлення кредитів; б) щомісячне нарахування відсотків; в) правильність відображення відсотків за джерелами покриття; г) дотримання встановлених правил з оцінювання та оформлення застави при отриманні кредиту; д) цілове використання одержаних кредитів; е) своєчасність погашення основного боргу; ж) своєчасність погашення нарахованих відсотків; з) наявність непогашеної заборгованості за позиками банку; и) наявність та правильність оформлення всіх документів за отриманими кредитами.

Таким чином, користувачами автоматизованої системи будуть співробітники відділу внутрішнього аудиту комерційного банку. Проблема автоматизації аудиту ґрунтується на проблемі формалізації цього процесу. Аудит значною мірою є творчим процесом, особливості якого залежать як від конкретного кредитного договору, який перевіряють, так і від практичного досвіду та поглядів самого аудитора.

Тому, на відміну від програм бухгалтерського обліку, вимоги до аудиторського програмного забезпечення мають бути такі:

- розвинуті засоби контролю операцій;
- підвищена гнучкість, оскільки аудиторам доводиться працювати з різними кредитними договорами, кожен з яких має свої параметри, певні особливості та нюанси, то програма повинна мати можливість швидко перенастроюватися на специфіку кожного клієнта; у комп'ютерних аудиторських системах повинні враховуватися загальні вимоги і стандарти аудиту;
- ергономічність, під якою розуміють наявність засобів для зручного введення великих обсягів інформації, оперативного і простого формування звітів;

- зв'язок на рівні баз даних, який дозволяє реалізувати додаткові засоби для введення і виведення даних, представлених у різних форматах.

Крім основних вимог, аудиторському програмному забезпеченню мають бути властиві такі ознаки: простота освоєння; швидкодія; професійна оперативна підтримка з боку розробників.

Саме переведення аналітичних висновків внутрішніх аудиторів із режиму ретроспективності в режим перспективного бачення є основним напрямком розвитку внутрішньобанківського аудиту.

Практика проведення аудиту кредитної діяльності банків набула достатньо високого рівня розвитку. Особливо вигідно вирізняються підходи банків з іноземним капіталом. Поєднання майже двадцятирічного досвіду роботи в умовах ринку в Україні та західної культури ведення банківського бізнесу значно відрізняється від традиційних методів контролю (ревізії операцій), що були притаманні економічним суб'єктам нашої країни. Перевірки проводяться, переважно планові, але в практиці кредитування часто виникає потреба в тематичному аудиті.

Як планові, так і тематичні внутрішньоаудиторські перевірки здійснюються виходячи із певної мети та згідно з визначеними керівництвом служби внутрішнього аудиту стандарти і принципів, які відображаються у програмі аудиту.

Програми аудиту включають значну кількість аналітичних процедур, охоплюють не лише конкретні дії та висновки відповідальних осіб, а й містять виявлення причин та мотивів тих чи інших рішень стосовно кредитних операцій банку.

Програма аудиту повинна охоплювати такий перелік завдань та напрямків дослідження кредитної діяльності банку:

1. Стан організації кредитної діяльності; оцінка рівня внутрішнього контролю; адекватність комплектації кредитного підрозділу, рівень навантаження працівників, розподіл обов'язків; наявність у філіях кредитних комітетів (комісій), рівень організації та ефективності їх роботи; стан нормативного й методичного забезпечення; стан контролю за роботою працівників та підпорядкованих підрозділів.

2. Стан усунення порушень та недоліків, виявлених попереднім аудитом та перевітками зовнішніх контролюючих органів; аналіз прийнятих керівництвом рішень та вжитих заходів за встановленими попередніми перевірками порушеннями; стан контролю щодо питань, за якими були встановлені порушення та його адекватність відповідно до суттєвості порушень.

3. Перевірка та оцінка діючого порядку аналізу матеріалів на видачу кредитів: методика та процедури оцінки фінансового стану та кредитоспроможності позичальника; дотримання кредитними органами своїх повноважень; обґрунтованість прийнятих рішень щодо надання кредиту.

4. Оцінка порядку видачі кредитів, прийняття забезпечення за наданими позичками:

- відповідність укладених договорів типовим формам; відповідність умов договорів прийнятим рішенням; перевірка порядку оцінки та оформлення забезпечення; перевірка діючого порядку та стану внутрішнього контролю за обліком і зберіганням оригіналів договорів за кредитними операціями.

5. Адекватність системи кредитного моніторингу: двостороннє дотримання

умов кредитних договорів; контроль за цільовим використанням кредитних коштів, станом та умовами збереження заставленого майна; відображення заборгованості за наданими кредитами та застави на відповідних рахунках бухгалтерського обліку; обґрунтованість рішень щодо пролонгації кредитів; дії банку в разі погіршення фінансового стану позичальника; правильність формування резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями.

6. Перевірка роботи щодо погашення простроченої заборгованості. Оцінка дій керівництва та стану внутрішнього контролю: повнота дій та своєчасність реагування; ефективність проведеної банком роботи з погашення простроченої заборгованості, включаючи претензійно-позовні заяви до боржника; порядок визначення потенційно проблемних кредитів, виявлення фактів погашення проблемної заборгованості за рахунок нових кредитів (перекредитування); стан роботи та взаємодії між підрозділами банку при проведенні заходів щодо стягнення простроченої заборгованості.

7. Відповідність бухгалтерського обліку кредитних операцій законодавчо-нормативній базі. Оцінка достовірності звітності та порядку її складання.

Для досягнення ефективного, стабільного проектування та розробки програмного забезпечення потрібно мати чітку організацію відповідних робіт, яка забезпечується в межах спеціального проекту. Для цього потрібно побудувати загальний алгоритм виконання поставленої задачі автоматизації (рис. 1).

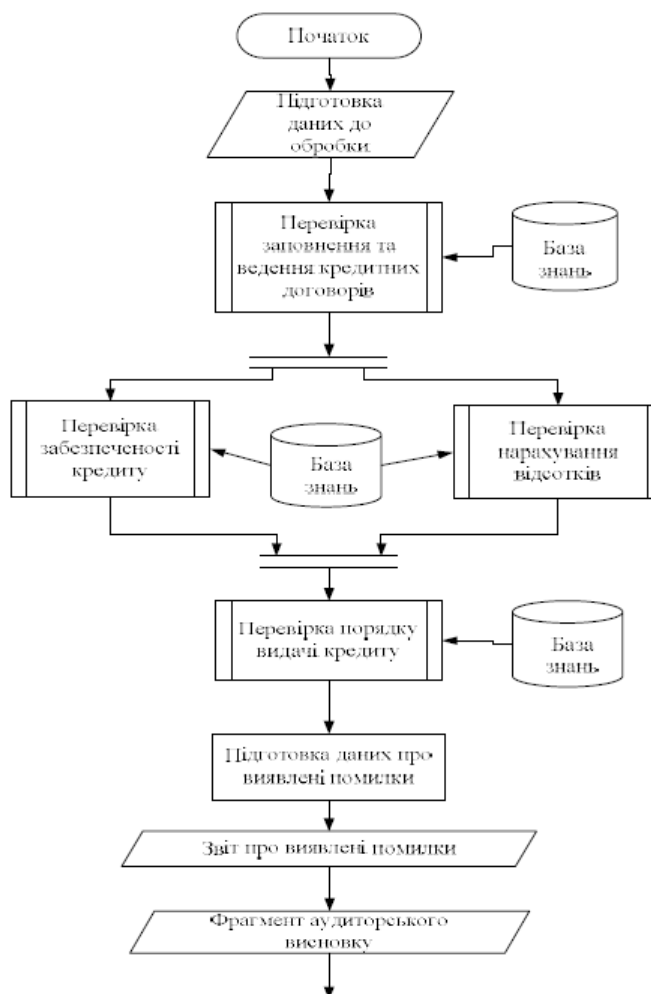

Рис. 1. Алгоритм проведення аудиту кредитних операцій комерційного банку

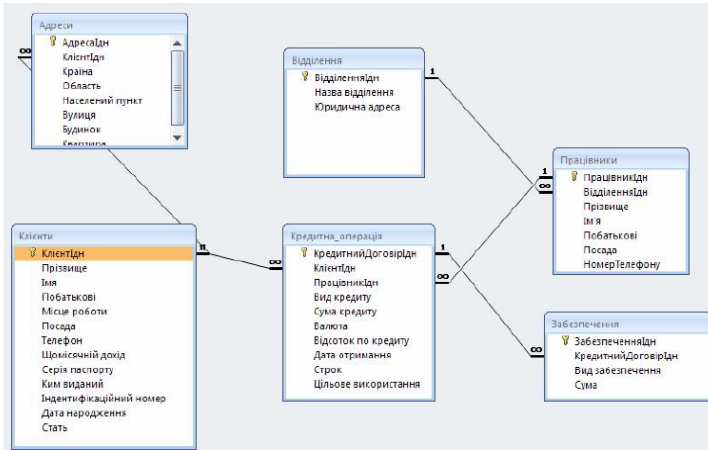

Рис. 2. Структура БД внутрішнього аудиту кредитних операцій комерційного банку

Для того щоб зазначений процес автоматизувати, нами запропоновано бази даних (БД) внутрішнього аудиту кредитних операцій комерційного банку (рис. 2).

Запропонована БД надасть можливість користувачу отримувати важливу для роботи інформацію, при необхідності створюючи на її основі детальний звіт.

Висновки. Необхідність розвитку та удосконалення підходів, методики внутрішнього аудиту як вагової складової системи внутрішнього контролю банку обумовлена потребами зниження ризиків у банківській діяльності.

Опрацювання процедур внутрішнього аудиту націлене на розуміння керівництвом та працівниками

банку їх необхідності як послуги, яка поки що використовується не повною мірою через неоднозначне тлумачення об'єктів внутрішнього аудиту у банках.

Виходячи з потреб аудиторської практики було визначено склад функціональних задач та виявлено, що автоматизована система аудиту має: проводити розрахунок фінансового стану позичальника, оцінювати рівень забезпечення, виявляти помилки у кредитних договорах та формувати звіт про проведену перевірку. За результатами дослідження було розроблено функціональну структуру автоматизованої системи аудиту.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Белоглазова Г. Н. Аудит банков / Г. Н. Белоглазова, Л. П. Кроливецкая, Е. А. Лебедева : учеб. пособие. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 352 с.
2. Мамонова И. Д. Аудит кредитных организаций / И. Д. Мамонова, З. Г. Ширинская : учеб. Пособие. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 520 с.
3. Міжнародні стандарти внутрішнього аудиту [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.iaa-ru.divo.ru/>.
4. Полетаєва О. Розвиток внутрішнього аудиту / О. Полетаєва / Банковский аудитор. – 2001. – № 10. – С. 4–5.
5. Смирнова Л. Р. Банковский аудит / Л. Р. Смирнова : учеб. пособие [Под ред. проф. М. И. Баканова]. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 448 с.
6. Скотт, Риггс и Флетчер (аудит) [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://srf.ru/service/it/Progs>. – Загол. с екрана.
7. Сухарева Л. О. Організація і методика аудиту / Л. О. Сухарева : навч. посіб. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2008. – 480 с.
8. Татарчук М. І. Корпоративні інформаційні системи : навч. посібник / М. І. Татарчук. – К. : КНЕУ, 2005. – 291 с.

УДК 657

Яцунська О.С.

викладач кафедри бухгалтерського обліку та аудиту,
Одеський національний економічний університет

КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В ПРОЦЕСІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВІТЧИЗНЯНОГО ОБЛІКУ

CLASSIFICATION OF THE FIXED ASSETS IN THE PROCESS OF REFORMATION OF SYSTEM NATIONAL ACCOUNT

АНОТАЦІЯ

У публікації здійснено критичний аналіз існуючих в економічній літературі класифікацій основних засобів та проведено її уточнення з метою забезпечення можливостей повного використання інформації про об'єкт дослідження для потреб ефективного управління.

Ключові слова: класифікація, зменшення корисності, одиниця, що генерує грошові кошти.

АННОТАЦИЯ

В публикации совершено критический анализ существующих в экономической литературе классификаций основных средств и произведено ее уточнение с целью обеспечения возможностей полного использования информации об объекте исследования для целей эффективного управления.

Ключевые слова: классификация, уменьшение полезности, единица, генерирующая денежные средства.

ANNOTATION

In a publication the walkthrough of existing in economic literature classifications of the fixed assets is carried out and its clarification is conducted with the aim of providing the possibilities of the complete use of information about the object of research for the necessities of effective management.

Key words: classification, impairment, cash-generating unit.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Процес глобалізації світової економіки зумовлює динамічність економічних процесів у сучасному вітчизняному та світовому просторі та спонукає до розвитку та вдосконалення критеріїв (ознак) класифікації об'єктів бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики класифікації основних засобів можна зустріти в працях таких вітчизняних вчених, як Б. І. Валуєва [2, с. 137-141], А. К. Марченко [3, с. 35-39], І. А. Ламікіна [4, с. 46-50], П. С. Безруких [5, с. 67-72], П. П. Новиченко [6, с. 30-35], В. К. Радостовця [7, с. 82-86], Е. П. Козлової [8, с. 167-171], Н. В. Чебанової [9, с. 267-275], А. А. Белоусова [10, с. 215], Г. В. Нашкєрської [11, с. 146-151], В. С. Лєнь [12, с. 80-84], О. Ю. Омєльченко [13, с. 9], Н. М. Ткаченко [14, с. 260-269], О. В. Лишиленко [17, с. 46-50], І. Б. Садовської [18, с. 266-269], О.П. Гаценко [19, с. 9-10], М. М. Зюкова [20, с. 8-9], М. І. Бондаря [21, с. 8], О. В. Макєєвої [23, с. 8-10] та інших.